

Aktive Anmelderklubber

- en projektrapport

Af: Kim Steen Madsen & Anders Rud Skak-Nielsen
Det erhvervsrelaterede projekt, Danmarks Biblioteksskole.
Den 19/12 – 2008
Vejleder: Lisbeth Worsøe-Schmidt
Antal ord: 7300

Abstract

Denne opgave er lavet med udgangspunkt i den foregående opgave (produktet), idékataloget ”Aktive Anmelderklubber for Børn”. Opgaven vil undersøge hvorfor den metodiske og teoretiske tilgang til opgaven der har fundet sted, tager sig ud som den gør. Desuden vil opgaven evaluere projektforsøget op til denne opgave og de valg der er blevet truffet. Der bliver i opgaven taget udgangspunkt i den forståelsesramme, at bibliotekssystemet er under forandring. Den metode og teori der er blevet benyttet hænger dels sammen med emnet anmelderklubbers praktiske karakter, samt de kompetencer, vi har tilegnet os i løbet af bacheloruddannelsen på Biblioteksskolen. Opgaven konkluderer at de metodiske og teoretiske valg der er blevet truffet har været velegnede, men at anmelderklubber for at være virkelig vellykkede kræver en forandring i bibliotekssystemet som måske ikke er til stede i tilstrækkelig grad.

Indholdsfortegnelse

Abstract(Fælles)	1
Indholdsfortegnelse	3
Indledning(Anders)	4
Problemformulering(Fælles)	4
Metode og teori	6
Forståelsesramme(Anders).....	6
Introduktion til metode og teori(Kim)	6
Interviews(Anders).....	7
Erik Nørlem(Fælles)	9
Berit Lærkes(Fælles).....	11
Anmelderklub og Booktalks(Kim).....	13
Observationer(Kim)	14
Pædagogik og Formidling(Kim)	15
Børn og Læring(Anders).....	17
Demokratisering af medierne(Anders).....	18
Evaluerings	20
Evaluerings af interviews og observationer af anmelderklubmøder(Kim)	20
Samarbejdet med projektstedet(Kim)	21
Idékataloget(Kim)	22
Udbytte af Bacheloruddannelsen(Anders)	22
Feedback fra projektstedet(Anders)	23
Konklusion og perspektivering(Fælles)	25
Litteraturliste(Kim)	27

Indledning

Dette projekt har været undervejs siden midten af august 2008. Her blev projektet valgt i Biblioteksskolens projektdatabase dels på basis af de kompetencer, vi har tilegnet os i løbet af vores uddannelsesforløb, og dels på basis af vores interesser for emner som børnekultur og formidling. Projektets form og mål blev udviklet i samarbejde med Anita Bonderup fra Hareskov Bibliotek, der var vores kontaktperson på projektet. Igennem efteråret har vi udarbejdet et idékatalog, som ville udstyre medarbejderne på de tre biblioteker i Furesø Kommune med kompetencer til effektivt at drive aktive anmelderklubber for børn. Det færdige produkt var et resultat af en række forventninger fra projektstedets side, samt teorier og erfaringer som vi både tilegnede os i løbet af perioden hvor vi lavede projektet, men som vi også havde med os fra uddannelsen. Denne opgave vil reflektere over de valg, samt de overvejelser der ligger til grund for disse valg, der er blevet truffet i processen omkring idékataloget.

Problemformulering

De overordnede rammer for følgende problemformulering er, at biblioteksvæsenet er under forandring. Bibliotekerne er bl.a. blevet inspireret af oplevelsesøkonomi og New Public Management. Man vil tænke i nye baner, og anmelderklubber kan ses som udtryk for denne udvikling.

Problemformuleringen for selve idékataloget var som følger:

- Hvordan kan man mest hensigtsmæssigt starte en anmelderklub for børn?
- Hvordan kan man bedst drage nytte af børn som formidlere?
- Hvad er bibliotekarens rolle som formidler?

- Hvilke andre medier end bøger kan inddrages i formidlingen, og hvilke muligheder åbner disse op for?

Disse spørgsmål er alle på hver sin vis komplekse, så for at kunne behandle disse så effektivt som muligt, har vi brudt spørgsmålene ned i deltemaer, som vi individuelt arbejder med i forhold til den givne kontekst. Denne nedbrydning er sket i sammenhæng med de faglige kompetencer, vi har tilegnet os i løbet af vores uddannelse. Nedbrydningen af den oprindelige problemformulering kommer i praksis til at betyde at vi arbejder med følgende overordnede områder:

- Pædagogik & Formidling
- Børn & Læring

Denne opgave vil undersøge, hvilke valg der reelt er blevet truffet i processen, hvorfor disse valg er blevet truffet, og i hvilken grad disse valg har været hensigtsmæssige. Problemformuleringen for denne opgave er altså:

- Hvordan er temaerne bag spørgsmålene i problemformuleringen til idékataloget blevet behandlet for at besvare problemformuleringen i praksis?

Metode og teori

Forståelsesramme

Der er sket et paradigmeskift i den måde man tænker biblioteksdrift på i Danmark. Fra 1980'erne og frem til i dag har den offentlige sektor i stigende grad ladet sig inspirere af den private. Ord som new public management og oplevelsesøkonomi er ikke længere fremmede for bibliotekerne. Man er desuden gået fra at have haft fokus på materialerne, til at have fokus på brugerne^{1 2}.

Oplevelsesøkonomien er måske vejen frem, bl.a. ved at lade sig inspirere af den kommercielle sektors salgsmetoder frem for at lagre bøger uden efterspørgsel.³ Anmelderklubben kan ses som et praktisk udtryk for denne udvikling på samme måde som man ser tendenser fra biblioteksledere der vælger at fokusere på service og oplevelser frem for et helt så bredt udbud af materialer som man har været vant til. Årsagsgrundlaget for at drive anmelderklub er naturligvis forskelligt fra bibliotek til bibliotek, men det er svært at komme uden om sammenhængen mellem ønske om udvikling og anmelderklubber som servicetilbud.

Introduktion til metode og teori

Problemet ved at arbejde teoretisk med anmelderklubber er, at det dels er et område som er af udpræget praktisk karakter, og dels at det ikke i udpræget grad er et område, der er blevet forsket i. Det eneste materiale af tilnærmelsesvis teoretisk karakter, som findes på området, er rapporten ”Anmelderklubber på børnenes biblioteker - Hvorfor & Hvordan” af Erik Nørlem. Denne må dog betragtes som værende af overvejende praktisk karakter, da den tager udgangspunkt i forfatterens egne betragtninger og erfaringer og andre anmelderklubbers ligeså, frem for at være baseret på en overordnet diskussion af emnet. Da anmelderklubber i høj grad er et praktisk begreb, er det ikke så ligetil at betragte det ud fra én bestemt teori. Derfor har vores tilgang til arbejdet med anmelderklubber været at bryde anmelderklubber som begreb ned i de teoretiske områder, der er mest centrale for anmelderklubbers virke; Pædagogik og formidling samt børn og læring. Disse

¹ Emerik, 2008, side 7, 35, 37-38, 49

² Drost, 2008

³ Ahlberg, 2008, side 9

begreber er der blevet arbejdet med på et teoretisk niveau, dog med det forbehold at der bliver arbejdet med det i den givne kontekst, nemlig anmelderklubber for børn. Et eksempel på dette er læring, som der traditionelt bliver forsket i ud fra en undervisningssituation. Den type læring der finder sted i anmelderklubber er typisk uformel læring, hvorfor der vil være fokus på denne i opgaven.

Idékataloget er blevet lavet på et overordnet niveau med henblik på at det skal kunne bruges af ethvert bibliotek, og at det så er op til den enkelte bibliotekar at vurdere, hvilke idéer der er velegnede og realistiske i forhold til bibliotekets ressourcer og visioner. Dette er resultatet af de sociale forskelle der er i de områder, de tre biblioteker i kommunen ligger i.

Der er en klar sammenhæng mellem læsefærdigheder og kulturelle ressourcer i hjemmet, samt social-økonomisk status.⁴ Læsefærdighed er naturligvis ikke den eneste relevante variabel i denne sammenhæng, men det kan tilnærmelsesvist bruges som indikator for et biblioteks forudsætninger for at tiltrække medlemmer, da der er sammenhæng mellem læsefærdighed og tilknytningsforhold til biblioteker.⁵ De forskelle der måtte være mellem de tre områder gør altså, at der ideelt set skulle laves tre forskellige idékataloger til de tre biblioteker. Da dette ville kræve en urealistisk høj indsigt i ovennævnte forhold, har vi valgt at lave idékataloget på overordnet niveau.

Interviews

Årsagen til at der i denne opgave vil blive benyttet interviews, er primært for at undersøge årsagsforhold, hvilket er for komplekst et emne til at man med fordel vil kunne besvare det med kvantitative interviews. Det kvalitative interviews styrke ligger særligt i at belyse ”hvorfor”⁶, men er kun i begrænset omfang velegnet til at belyse en generel holdning inden for en gruppe.

For at undersøge børns opfattelse af bibliotekerne og årsager til deltagelse eller manglende deltagelse i anmelderklubber, ville det have givet god mening at lave en række kvalitative interviews med børn. Dette blev fravalgt af flere årsager. Først og fremmest havde vi ikke erfaring med at lave interviews med børn i forvejen, og hvis interviewene skulle anvendes til idékataloget,

⁴ Ravn, 2003

⁵ Roed, 2006, side 15

⁶ Bryman, 2004, side 78

ville der ikke være plads til begynderfejl. Der er en række faldgruber, det er nødvendigt at være opmærksom på, hvis man vil interviewe. Ikke mindst er deres verbale niveau ikke tilpas udviklet til at kunne give fyldestgørende svar. Derudover er det ikke givet at børn omkring 10-12 år har tilstrækkelig selvforståelse til at reflektere over, hvorfor de tænker og handler som de gør.⁷

Til interviewanalysen vil der blive benyttet meningskondensering, hvilket Kvale definerer som:

*”Meningskondensering medfører at de interviewedes udtrykte meninger trækkes sammen til kortere formuleringer. Lange udsagn sammenfattes til kortere udsagn, hvor hovedbetydningen af det der bliver sagt, omformuleres i få ord. Meningskondensering medfører således at lange interviewtekster reduceres til kortere, mere koncise formuleringer.”*⁸

Kildehenvisningerne til interviewdelen vil referere til skæringer i vedlagte CD'er,⁹ da en specifik angivelse i minutter og sekunder er uhensigtsmæssig i forbindelse med meningskondensering, da der refereres til længere passager i interviewet, og ikke deciderede citater.

Der vil i øvrigt blive gjort brug af den fortolkningskontekst, der kaldes *kritisk common sense-forståelse*.¹⁰ Denne går ud på, at man i stedet for kun at tage udgangspunkt i interviewpersonens selvforståelse, inddrager en bredere forståelsesramme, og at man forholder sig kritisk til interviewets indhold, såvel som til interviewpersonen selv. Med andre ord er man i interviewdelen såvel som interviewanalysen opmærksom på eksempelvis eventuelle motiver til at have forudfattede opfattelser eller holdninger.

Der er i interviewdelen gjort brug af en semistruktureret tilgang til interviewene. Dette vil sige at interviewet vil være baseret på en række spørgsmål der er fastlagt fra starten, men vil ikke blive fulgt nøjagtig. Man kan undervejs ændre rækkefølgen på spørgsmålene og slå spørgsmål sammen i det omfang det er relevant. Årsagen til dette er, at en af forskellene ligger i den måde man udfører interviewanalysen på. I det kvantitative interview er spørgsmålene klar fra starten, bliver besvaret af interviewpersonerne, hvorefter besvarelsenerne bliver analyseret. I det kvalitative interview blandes

⁷ Professionsstandard. 2008

⁸ Kvale, 1997, side 190

⁹ Bilag A og B

¹⁰ Kvale, 1997, side 211

analysedelen sammen med selve interviewet, da interviewerens løbende forhold sig til interviewpersonens svar.¹¹ På den måde sikrer man, at man kan få de svar man rent faktisk er ude efter, samtidig med at man kan få uddybet et emne som skulle være særligt interessant. Dette sker typisk ved hjælp af opfølgende og sonderende spørgsmål.¹² Risikoen for gentagelser er desuden reduceret, da man kan springe et spørgsmål over hvis det er blevet besvaret tidligere i tilfredsstillende grad.

I det følgende er de to interviews reduceret til de mest centrale pointer i forhold til problemformuleringen til idékataloget. Spørgsmålene er skrevet med kursiv, mens svarene er med almindelig skrift.

Erik Nørlem

Erik Nørlem er bibliotekar på Espergærde Bibliotek, og er projektleder på anmelderklub.dk (hjemmesiden for anmelderklubber i Danmark) og står bag flere publikationer der omhandler området anmelderklubber, bl.a. ”Anmelderklubber på børnenes biblioteker – hvorfor og hvordan”. I kraft af sit virke som projektleder, har Erik Nørlem beskæftiget sig med lang række aspekter af anmelderklubber, og må betegnes som en af de førende eksperter på området i Danmark.

Hvilke områder, udover dem, du har nævnt i "anmelderklubber på børnenes biblioteker - hvorfor og hvordan", er essentielle for at starte en succesfuld anmelderklub?

Det er enormt vigtigt at holde møderne interessante og uforudsigelige for børnene. Dette kan ske ved små lege og indslag som ikke nødvendigvis har noget med anmelderklubben at gøre, men som er ”socialt klister”.

Hvis man er to personer tilknyttet anmelderklubben, kan man supplere hinanden, og desuden kan man nemmere evaluere forløbet.¹³

¹¹ Bryman, 2004, side 321

¹² Kvale, 1997, side 137

¹³ Bilag A, skæring 1

Herunder: Hvilke forudsætninger skal der være?

Det er enormt vigtigt at lave PR for anmelderklubben. Dels for at få nye børn ind, men også fordi man ikke kan regne med at børnene kommer igen af sig selv. I forbindelse med denne PR er det mest effektivt at bruge de lokale skoler, hvor man meget nemt kan formidle budskabet til den aldersgruppe man forsøger at nå.¹⁴

Hvad er bibliotekarens rolle?

Den optimale situation ville være, hvis børnene bidrog tilstrækkeligt meget til at man kunne nøjes med en funktion som moderator. Da dette ikke altid er tilfældet, må man selv deltage aktivt. Hvis man ikke er opmærksom på sin rolle, kan man risikere at man ender i en lærer- eller pædagogrolle. Det kan virke som en reel idé at foreslå at lave et digt, men det kommer hurtigt til at minde om lektier, hvilket er u hensigtsmæssigt når børnene ofte kommer direkte fra skole.¹⁵

Hvordan kan man mest hensigtsmæssigt inddrage børnene i formidlingen?

Børnene ligger inde med en masse ekspertviden som bibliotekarerne selv kan få udbytte af. Denne viden skal dog komme af sig selv, og derfor skal man ikke presse børnene til at lave anmeldelser, men lade det foregå på børnenes præmisser.^{16, 17}

Hvilke medier er vigtigst i dag? Er det stadig bogen der skal være i højsædet? (Måske netop fordi bøger har mistet lidt af deres popularitet.)

Bøgerne bliver typisk anmeldt først i anmelderklubben, men dette har mere at gøre med bøgernes traditionelle position i biblioteksverdenen, og er ikke vigtigere end andre medier i praksis. Musik er

¹⁴ Bilag A, skæring 1

¹⁵ Bilag A, skæring 1

¹⁶ Bilag A, skæring 1

¹⁷ Bilag A, skæring 2

et medie som bliver en smule nedprioriteret, og det hænger sammen med at det typisk er et mere individuelt forhold man har til musik end man har til andre medier.¹⁸

Berit Lærkes

Berit Lærkes, der er bibliotekar på Gentofte Bibliotek, er valgt på basis af sit virke som redaktør på spoergolivia.dk, og desuden på grund af sit arbejde i forbindelse med læselystkampagnen. Spoergolivia.dk har efter en årrække med en traditionel formidlingsstrøm, fra bibliotekarer til børnene, gået over til også at lade børnene selv formidle til hinanden. Ved at oprette ekspertgrupper for forskellige områder, opnår man både at man lader formidlingen foregå ud fra en børnekulturel optik, og at man udnytter den ekspertviden som børnene ligger inde med, ”Wisdom of the kids”, som denne viden omtales.

Hvad er dine erfaringer med formidling til børn? Hvordan formidler man bedst til børn?

Bibliotekaren formidler bedst til børn ved at lægge formidlingen i børnenes hænder. Forestillingen om at man kan formidle eksempelvis litteratur oppefra og ned skal lægges væk. Det er derudover ekstremt vigtigt at man skaber en tryk ramme for at udfolde sig og føle sig accepteret.¹⁹

Hvad er dine erfaringer med børn der formidler til børn? Hvordan fungerer der bedst?

Børn har kompetencerne til at formidle til andre børn. Formidlingen sker over nogle andre vidensnetværk end når det er voksne der formidler til børn, men børn har en stor autoritet over for hinanden, og derfor er formidlingen fra barn til barn enormt effektiv²⁰

¹⁸ Bilag A, skæring 2

¹⁹ Bilag B

²⁰ Bilag B

Hvordan udnytter man børnenes kompetencer bedst?

Netværket imellem børn med kulturelle interesser til fælles kan udnyttes, fordi en anbefaling fra en ligesindet i forhold til en given genre vil være mere kraftfuld end hvis et materiale bliver anbefalet af en voksen. Børn har en autoritet alene i kraft af at de er som hinanden.²¹

Hvad fordrer læselyst?

Læselyst bliver stimuleret ved at fokusere på læseoplevelsen frem for alt andet. Børn har ikke i samme grad som voksne fokus på, om hvorvidt en bog er godt anmeldt, om den er udkommet på et bestemt forlag mv., det vigtigste for et barn er, at bogen indeholder nogle elementer og temaer som appellerer til barnet.²²

²¹ Bilag B

²² Bilag B

Anmelderklub og Booktalks

Erik Nørlem opstiller i rapporten ”Anmelderklubber på børnenes biblioteker – hvorfor og hvordan”²³ en række kriterier for, hvordan man opretter og driver en succesfuld anmelderklub. Rapporten indeholder desuden en evaluering af et projektførløb som har strakt sig over to og et halvt år. Rapporten er som nævnt dels baseret på egne erfaringer og betragtninger omkring anmelderklubber, men indeholder også evalueringer fra andre biblioteker som deltager i anmelderklub.dk. I rapporten påpeger Erik Nørlem følgende punkter som de vigtigste for at starte en anmelderklub op:

- Bibliotekarens lyst til opgaven og kemien med børnene er central for et positivt udfald. Man bør desuden tilknytte to bibliotekarer til anmelderklubben, dels for at de kan supplere hinanden i formidlingen til børnene, men også for at de kan supplere hinanden fagligt.
- Man bør undgå en for stor aldersspredning. Ved for stor spredning, risikerer man at der kan forekomme koncentrationsproblemer hos nogen medlemmer. Dette kan have en sammenhæng med at interesseområderne for børn varierer meget fra eksempelvis en 10-årig til en 15-årig.
- Mødehyppigheden er naturligvis meget afhængig af bibliotekets ressourcer, men hvis det er muligt, er det optimalt at arrangere anmelderklubmøde hver 14. dag, da dette vil sikre kontinuitet for medlemmerne.
- Man skal lave PR for klubben. En effektiv måde at gøre dette på, er at arbejde sammen med skolerne, og formidle budskabet til de årgange, man sigter efter. Man bør naturligvis også henvende sig til børnebibliotekets brugere, da disse i forvejen har et tilhørsforhold til biblioteket.
- Man bør forberede sig på at kunne understøtte børnenes behov i det tilfælde, at der er medlemmer der ønsker at anmelde andet end bøger. En computer, helst med projekter så

²³ Nørlem, 2006.

man kan se det på storskærm, vil give adgang til effektivt at kunne anmelde computerspil og internethjemmesider.

Udover Erik Nørlems rapport findes der stort set ikke noget litteratur omhandlende anmelderklubber. I den engelsksprogede litteratur stødte vi dog på fænomenerne: *Booktalks* og *Book discussion groups*. *Book talks* er en formidlingssituation, hvor en bibliotekar anbefaler nye bøger for en gruppe børn eller voksne. Det minder lidt om en anmelderklub, dog er det kun bibliotekaren der formidler, og der er primært tale om formidling af skønlitteratur. *Book discussion groups* er det samme som læseklubber og læsekredse, hvor alle i en gruppe læser den samme bog, for efterfølgende at mødes og diskutere den.

Michael Sullivan har i sin bog ”*Fundamentals of Children’s Services*”²⁴ flere eksempler på sådanne bibliotekstilbud til børn, der på nogle områder minder om anmelderklubber. Han nævner derudover bl.a. at man skal forberede sig, da det ellers vil blive gennemskuet, hvis man eksempelvis forsøger at formidle en bog man ikke selv har læst. Han slår også et slag for højtlesningen, som han mener giver et godt indblik i en bogs univers, når man gerne vil anbefale den. Begge eksempler er også punkter, vi har valgt at inddrage i vores idékatalog.

Endvidere har vi fundet eksempler og ideer til booktalks og andre aktiviteter på børnebiblioteket i bøgerne: ”*Children’s Library Service Handbook*”²⁵, ”*Something to Talk About*”²⁶, ”*Outstanding Library Service to Children*”²⁷, samt i den svenske bog ”*På tal om böcker*”²⁸ og i den norske bog ”*Håndbok i barnebibliotekarbeid*”.²⁹

Observationer

For at få et indblik i hvordan en anmelderklub reelt fungerer i praksis, har vi observeret to anmelderklubmøder på Hareskov bibliotek. Det ene i traditionel forstand, mens det anden var med besøg af børnebogsforfatteren Benni Bødker. Vi kunne også have valgt at observere andre anmelderklubber, men da Hareskov også var interesseret i hvordan de gjorde deres deltagende børn

²⁴ Sullivan, 2005.

²⁵ Conner, 1990.

²⁶ Cyr & Gillespie, 2006.

²⁷ Cerny, Markey & Williams, 2006.

²⁸ Nyström, 2006.

²⁹ Holmefjord, 2003.

mere engagerede i anmelderklubben, var det derfor oplagt netop at deltage i deres anmelderklub, for at se hvad der fungerede og ikke fungerede i anmelderklubben. Der er i vores undersøgelse gjort brug af direkte observation, i hvilken der er en risiko for at børnene ændrer deres adfærd.³⁰ Dette syntes dog ikke at være noget problem, hvilket kan hænge sammen med at der var et stort fremmøde, samt at vi ikke deltog aktivt i mødet.

Pædagogik og Formidling

Pædagogik og formidling er relevant i forhold til anmelderklubber, fordi man som bibliotekar i en anmelderklub bliver sat i en (undervisnings)situation. Her er det en fordel hvis man har kendskab til både pædagogik og formidling, hvis man vil skabe en succesfuld formidlingssituation i anmelderklubben.

Som udgangspunkt i forståelse for formidlingen har Helle Hvass skrevet bogen "*Retorik*"³¹ der egentlig er henvendt til lærerstuderende, men godt kan overføres til bibliotekarens rolle som formidler, fordi bogen også beskriver en læringsituation på overordnet niveau. Vi har tidligere brugt den på studiet i faget pædagogik og formidling, da der ikke findes så meget litteratur specielt målrettet på bibliotekaren som "underviser". Bogen indeholder teori om både at lære mundtlig formidling samt at undervise andre i mundtlig formidling, som man jo netop gør brug af i en anmelderklub, hvor både bibliotekar og børn kan optræde som formidlere, og kan have brug for undervisning i formidling. Helle Hvass har eksempler på *enetalen* som bl.a. indeholder anmeldelser³² og derudover også en gennemgang af hvordan man både fysisk og psykisk forbereder sig på mundtlig formidling.³³ Vi har brugt elementer af disse didaktiske overvejelser under udarbejdelsen af vores idékatalog, dog under den forudsætning at vi arbejder med en anmelderklub og ikke decideret klasseundervisning.

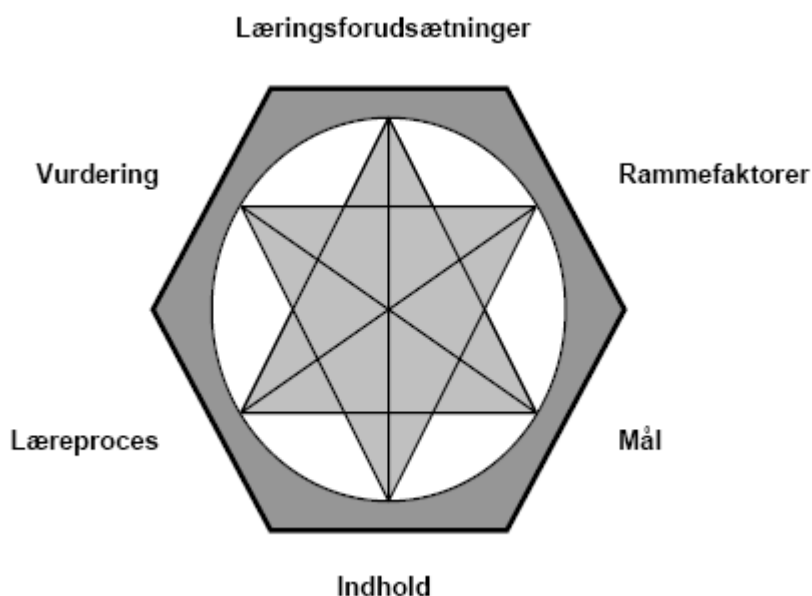
³⁰ Brown

³¹ Hvass, 2003.

³² Hvass, 2003, side 31-44.

³³ Hvass, 2003, side 79-105

På hjemmesiden www.bibteach.dk der er udarbejdet som hjælp til undervisning på folkebibliotekerne, finder vi Hiim & Hippe: *Den didaktiske relationsmodel*.

Figur 1: *Den didaktiske relationsmodel*

De enkelte punkter i modellen skal forstås på følgende måde:

Læringsforudsætninger

Faglige forudsætninger og emotionelle forudsætninger som ligger til grund for målgruppens læringsforudsætninger. På hjemmesiden er de forskellige undervisningsoplæg opdelt efter 3 niveauer; folkeskole-niveau, gymnasie-niveau og mellemlang videregående uddannelses-niveau (MVU).

Rammefaktorer

Rammefaktorerne er de overordnede rammer, undervisningen er underlagt. Herunder lovgivning, økonomi, arbejdsklima og fysiske rammer.

Mål

Ved mål menes undervisningens overordnede mål, samt det udbytte, de unge får af undervisningen. Det er vigtigt, at målene er realistiske og afstemt i forhold til de øvrige didaktiske overvejelser, f.eks. de unges læringsforudsætninger.

Indhold

Indholdet er det, undervisningen handler om, og hvordan dette vælges og tilrettelægges.

Læringsprocessen

Læringsprocessen handler om, hvordan læringen skal foregå og hvem, der er med til at bestemme dette. Man skal overveje sammenhængen mellem teori og praksis, og hvad vægtes højest.

Derudover om de unge evt. skal have medbestemmelse i forhold til undervisningen eller om læreren skal have suveræn magt over undervisningsforløbet.

Vurdering

Vurdering af undervisningsforløbet kan foretages i forhold til selve undervisningen samt til elevernes læring.

Vi har endvidere søgt inspiration til pædagogiske overvejelser i forbindelse med anmelderklubber i: *"Pædagogiske teorier"*³⁴ og *"Det vidende samfund"*.³⁵

Børn og Læring

Da der som nævnt kun findes begrænset litteratur der direkte omhandler anmelderklubber for børn, kommer en del af teorien til bl.a. at være baseret på emner der er centrale for anmelderklubber, eksempelvis formidling, læring, børnekultur og pædagogik. Den læring som finder sted, er ikke-formel læring. Dette begreb dækker over:

"den læring som finder sted uden at være planlagt, men alligevel i organiserede sammenhænge som på arbejdspladser eller i foreninger o. lign."³⁶

Problemet i denne forbindelse er, at man skal være opmærksom på at de teorier der bliver opstillet indenfor de respektive emner, ikke omhandler formidling, læring og pædagogik i den kontekst der bliver arbejdet med i denne opgave. Mange læringsteorier tager udgangspunkt i enten læring som

³⁴ Bisgaard, 1998.

³⁵ Qvortrup, 2004.

³⁶ Illeris, 2006, side 225.

overordnet begreb, eller som undervisningssituation, mens frivillig læring i langt mindre grad er et område som bliver behandlet i den akademiske verden. På samme måde findes der mange publikationer om formidling *til* børn, hvilket bestemt ikke er uvæsentligt i forhold til opgavens problemformulering. Publikationer om formidling *af* børn er dog knapt så udbredt, hvilket til dels hænger sammen med børnekulturens udvikling. Idéen, at børnekultur kan være kultur *af* børn, og ikke kun *for* børn, blev først udbredt så sent som i 1970'erne og 1980'erne³⁷, hvorfor mængden af forskning på området ikke er overvældende.

Traditionelt har bibliotekerne siddet i en fast rolle som formidleren, og med biblioteksbrugerne som modtagere af denne formidling. Denne opdeling har tidligere gjort sig gældende for spørgetjenesten Spørg Olivia (www.spoergolivia.dk), hvor 121 bibliotekarer fordelt over hele landet har fundet svar for Olivia.³⁸ Siden er blevet inspireret af et af de væsentligste elementer af internetfænomenet Web 2.0, nemlig brugerinddragelse. Spørg Olivia har derfor oprettet et spørgeforum med dertil indrettede brugerprofiler for at lade brugerne hjælpe med at besvare spørgsmål fra andre brugere. De besvarelser der bliver givet, kan blive bedømt af de øvrige brugere i form af et pointsystem. De brugere, der opnår høje point for deres svar, har chancen for at blive medlem af en ekspertgruppe på det emneområde, hvor de har opnået høje point³⁹. Dette tiltag er et skridt i ny retning fra bibliotekernes side, da man dels giver slip på den konventionelle formidlerrolle, og dels fordi man ved at lade børn deltage, har mulighed for at formidle til børn ud fra en børnekulturel optik.

Demokratisering af medierne

Kun få børn interesserer sig for medierne i sig selv, langt vigtigere er det, hvad medierne indeholder, og hvad man som bruger kan få ud af dette indhold. De tre områder som børn primært leder efter i medierne, er *oplysning, oplevelse og kommunikation*.⁴⁰

De trykte medier forbinder børn på overordnet niveau med oplysning. Dette hænger sammen med sammenhængen mellem bogen som medie og skolesituationen. Bogen giver naturligvis også

³⁷ Sekretariat for børnekulturnetværk, 2001, side 26

³⁸ <http://www.spoergolivia.dk>

³⁹ <http://www.spoergolivia.dk>

⁴⁰ Enemark & poulsen, 2008, side 26

adgang til oplevelser, men i og med at mange associerer bogen med skolen, kræver det at man i én eller anden grad er lystlæser for at forbinde bogen med oplevelser.

De audiovisuelle medier som tv og film, knytter børn navnlig til oplevelser. Disse medier indeholder også en vis grad af oplysning, men bruges primært som adgang til nem, let tilgængelig underholdning. Modsat de trykte medier, kræver tv og film kun i ringe grad forudsætninger for at kunne benyttes.

De digitale medier som computere og mobiltelefoner forbinder børn primært med kommunikation. Der er dog i høj grad også oplevelser forbundet med computere, eksempelvis i forbindelse med computerspil. Interessant er det i den sammenhæng, at mange computerspil laver koblingen mellem oplevelser og kommunikation i form af netværksbaserede spil, der ikke kun tillader, men også opstiller den forudsætning, at spillerne kommunikerer med hinanden løbende.⁴¹ Børn forbinder også de digitale medier med oplysning, men også her er det interessant at koblingen til kommunikation findes, nemlig i spørgetjenester som førnævnte ”Spørg Olivia”⁴²

I Biblioteksloven af år 2000 blev materialerne sidestillet, hvorfor det også ville give god mening at sidestille materialerne i anmelderklubberne. Moderne børn benytter desuden flere forskellige medier i forbindelse med deres kulturforbrug. I den forbindelse udtaler professor ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling Stig Hjarvad:

”Virkeligheden for de fleste børn er at deres primære og første møde med gode fortællinger foregår via computeren og via tv og film. De spiller computerspillet, de ser filmen, de læser muligvis en tegneserie, og i allersidste led kan de finde på også at læse bogen”⁴³.

Yderligere mener han at

”Det afgørende er, at folk har læsefærdigheder. Om de læser på en skærm eller på papir er underordnet. At sikre bogens overlevelse som en fysisk ramme om teksten, er derfor efter min mening ikke et vigtigt formål i sig selv.”⁴⁴

Der er med andre ord ingen grund til at direkte eller indirekte at promovere ét medie frem for et andet.

⁴¹ Enemark & Poulsen, 2008, side 26

⁴² Bilag B

⁴³ Madsen, 2007, side 16

⁴⁴ Madsen, 2007, side 17

Evaluering

Evaluering af interviews og observationer af anmelderklubmøder

Udgangspunktet for de to kvalitative interviews var, at de skulle spille en central rolle i baggrunden for udformningen af idékataloget. De to interviewpersoner var valgt bl.a. på basis af, at de supplerede hinanden godt, og på hver sin måde bidrog til afklaring af problemformuleringen. Med dette in mente, burde man have taget højde for det scenarie, at én af dem kunne gå hen og blive syg. Den ene (Berit Lærkes) blev rent faktisk syg, og derfor blev det andet interview udskudt til umiddelbart før afleveringen af det færdige produkt. Dette medførte, at indholdet af det andet interview på grund af tidsmangel i nogen, men ikke i den ønskede grad, fandt vej til idékataloget. Dette kunne der være blevet taget højde for ved at have en ekspert på området klar som suppleant, og interviewe denne i stedet. Det første interview var dog så omfattende af karakter, at manglen på tid til analyse af det andet interview ikke blev så stort et problem som man kunne have frygtet. Den oprindelige idé at have to interviewpersoner der supplerer hinanden fagligt viste sig dog at fungere efter hensigten. Erik Nørlem havde en lang række interessante tanker og holdninger til anmelderklubber som mere eller mindre direkte kunne overføres til idékataloget, da disse tog udgangspunkt i erfaringer fra hans egen klub. Berit Lærkes' viden om formidling af og til børn var så omfattende som man havde håbet på, og underbyggede mange af de idéer der i forvejen var en del af idékataloget, samt gav inspiration til helt nye idéer.

Observationsstudier kom til udtryk i praksis ved deltagelse i to møder i anmelderklubben i Hareskov Bibliotek. Disse møder var ganske udbytterige i forhold til idékataloget, men i retrospekt havde måske været endnu mere udbytterigt at tage til møde i én eller flere anmelderklubber udover Hareskov. Hareskov Biblioteks anmelderklub er velfungerende og det havde højst sandsynligt været interessant at være til et møde i en anmelderklub, der var knapt så velfungerende, eller blot fungerede på en anden måde. På den måde ville det være nemmere at danne sig et indtryk af, hvilke udfordringer der kan opstå i praksis.

Udarbejdelsen af idékataloget er i det store og hele blevet fulgt i overensstemmelse med projektplanen, dog med enkelte afvigelser. Af disse kan nævnes, at der ikke blev deltaget i et

anmelderklubmøde i Værløse. At deltage i et sådant møde havde været relevant for idékataloget (jvf. tidligere afsnit om deltagelse i andre klubmøder, side 12), men idéen blev aldrig realiseret, da Værløse Biblioteks anmelderklub ikke havde nået at få mere end 3-5 medlemmer, hvorfor deltagelse af to bibliotekarstuderende måske ville have været intimiderende på anmelderklubbens medlemmer. De observationer der ville være blevet gjort, ville da ikke være valide, idet man kunne risikere, at medlemmernes opførsel og deltagelse ville være påvirket af disse gæster.

Andre afvigelser fra projektplanen begrænser sig til forholdsvist irrelevante detaljer som at der er blevet brugt en mp3-afspiller til optagelse af interviews i stedet for en af biblioteksskolen lånt diktafon, samt at tidsplanen i enkelte tilfælde blev rykket pga. sygdom.

Samarbejdet med projektstedet

Vi har hele vejen igennem forløbet haft et udmærket samarbejde med projektstedet. En af årsagerne til dette er, at projektstedet gennem hele forløbet har haft en fin balance mellem at have klart defineret hvilke områder, man havde krav og forventninger til, og hvilke områder der var åbne og dermed op til os at fastsætte formen for. Dette har givet en fin balance mellem at skulle leve op til fastsatte krav og forventninger, samt at selvstændigt analysere sig frem til den bedste løsning i forhold til et givent behov. Kommunikationsvejene mellem os og de to andre biblioteker i kommunen har desuden været udbytterige. I forbindelse med møder med disse, har vi fået udmeldinger om, hvilke fokuspunkter der var vigtige for dem, og dette har vi inddraget i vores overvejelser.

Selvom Hareskovs anmelderklub er succesfuld, lagde vi mærke til en række områder der med fordel kunne ændres, hvilket også var et af ønskerne fra projektstedets side. Der anmeldes eksempelvis kun skønlitteratur i Hareskov, hvilket gør møderne noget ensidige og samtidig betyder at anmelderklubben ikke lever op til sit navn, da begrebet anmelderklubber dækker over alle typer af medier. Man kan derfor i højere grad kalde det for en læseklub end en decideret anmelderklub. Dette betyder endvidere, at det har været svært for dem at få børnene til at deltage aktivt i anmelderklubben, da ikke alle altid kan nå at læse noget nyt fra gang til gang. Hvis man inddrogede alle medier og ikke satte nogen begrænsninger på, hvad der kunne anmeldes,⁴⁵ kunne dette problem

⁴⁵ Bilag A, skæring 1

måske løses. Der er oftere mulighed for at man har set en ny film, prøvet et nyt computerspil eller set en ny hjemmeside fra gang til gang, end at man har læst en hel bog.

Idékataloget

En af udfordringerne i starten af projektforløbet var, at vi hurtigt fandt ud af, at der ikke findes nogen vedtagne retningslinjer for, hvad et idékatalog kunne være. Derfor blev idékatalogets form til på baggrund af samtaler med projektstedets behov og forventninger, samt egne studier i idékataloger, som har været tilgængelige på Internettet. Forskellene i omfang og generel form var enorme i de idékataloger vi studerede, og derfor blev flere af vores beslutninger omkring idékatalogets form baseret på egne opfattelser af, hvad der gav et positivt indtryk, og hvad der gav et negativt indtryk.

Produktets layout er resultatet af projektstedets behov om en knapt så teksttung og teoretisk fremstilling. I forbindelsen med vores research for at danne sig en forståelse for, hvad et idékatalog kunne være, gjorde vi os nogle tanker om hvad der fungerede visuelt, og hvad der ikke gjorde. Layoutet med tekst på den ene side og billede og citat fandt vi, at være en god løsning, da denne både gav et visuelt løft, samt en hurtig ”smagsprøve” på afsnittets tema eller centrale pointe i form af et citat. Da ingen af os har erfaring med layout og grafisk opsætning, er resultatet måske ikke et professionelt slutprodukt, men det giver et indtryk af, hvad vi gerne ville med layoutet, og er med til at gøre idékataloget mindre teksttungt.

Udbytte af Bacheloruddannelsen

Vi har draget nytte af nogle forskellige fag fra uddannelsen. Kim har haft faget pædagogik og formidling, hvor man udover formidlingsteori lærer, hvordan man sammensætter og planlægger en undervisningssituation, hvilket man tilnærmelsesvist kan kalde en anmelderklub. Faget pædagogik og formidling er desværre nedlagt som obligatorisk undervisning på uddannelsen i dag. Anders har i valgfaget Børn, medier og biblioteker i det 21. århundrede fået en forståelse for, hvordan man formidler en række, samt kombinationer af, medier til børn mest hensigtsmæssigt, samt hvad bibliotekets rolle i denne sammenhæng er. Der er i løbet af samme kursus blevet lagt stor vægt på

børns evne til at arbejde med flere forskellige medier på én gang, hvilket har smittet af på idékataloget i form af demokratisering af, og kombination af medierne.

Hvis man skulle udpege et enkelt område, som har haft en stor rolle i idékataloget, som vi ikke i ønskelig grad har været rustet til, må det være formidling som overordnet begreb. Formidling er et element i mange fag i løbet af uddannelsen, men i forbindelse med den praktiske brug af begrebet, er det blevet klart at det ville have været en fordel at have haft en bedre forståelse af formidling som begreb. Hvis man oven i købet kigger på hvor stor en rolle formidling fylder, eller i hvert fald ønskes at fylde i billedet af den moderne bibliotekar, så står det klart at man kunne ønske sig et decideret fag der omhandler formidling på et overordnet niveau. Et fag der diskuterer hvad formidling er, hvad det ikke er, og hvad bibliotekarens rolle som formidler er.

Feedback fra projektstedet

Ved fremlæggelse af idékataloget for projektstedet modtog vi løbende respons fra de forskellige repræsentanter fra Furesø Kommunes biblioteker. Modtagelsen var positiv, og der var mange kommentarer, og kun enkelte kritikpunkter. Af disse kan nævnes, at der blev efterspurgt et afsnit der behandlede det imageproblem som bibliotekerne har blandt børn og unge. Det blev foreslået, at der blev brugt nogle ord som ville appellere til børnene og på den måde gøre anmelderklubben mere spændende. Dette var bevidst udeladt, da vi mente at et eventuelt imageproblem skal løses indefra ved hjælp af bibliotekets service. Det har en begrænset effekt at ændre de ord man bruger, hvis ikke selve indholdet i anmelderklubben er godt nok, derfor bør man bruge sine kræfter på at forbedre sine tilbud til børn og unge, frem for at bruge ord som man håber på vil vække de unges interesse. Biblioteket bør med andre ord have værdi i sig selv. Der er ganske rigtigt eksempler på anmelderklubber, der har succes med at give anmelderklubben en indpakning i form af et navn eller en formidlingsform, der på én eller anden måde appellerer til børnene. Det er dog langt fra givet, at det er denne indpakning er den afgørende faktor. Hvis disse anmelderklubber gør en ekstra indsats i form af indpakning, er det ikke utænkeligt, at de også gør en ekstra indsats i anmelderklubben. Desuden findes der flere eksempler på anmelderklubber, der har succes alene fordi klubben er sjov og spændende.

Dette ønske om et spændende navn til anmelderklubben er i sidste ende udtryk for et ønske om at gøre anmelderklubben smartere og mere attraktiv. Hvis man vil ændre den måde som børn opfatter

biblioteket og anmelderklubben på, kræver det reel forandring. At ændre navnet til noget der lyder smart, vil være en forandring der sker på overfladen, mens den forandring som virkelig vil gøre en forskel i den måde hvorpå børn betragter bibliotekerne, kræver ændringer der favner bredere.

Af andre kommentarer blev der nævnt, (med udgangspunkt i at der vil være to bibliotekarer med til anmelderklubmøderne) at man med fordel kunne have anbefalet at have en aldersspredning på de deltagende bibliotekarer. Dette var med den hensigt at der ville være større chance for at de to bibliotekarer ville kunne supplere hinanden i det forhold at den yngre bibliotekar i højere grad end den ældre ville have ”fingeren på pulsen” i forhold til enkelte medier som computerspil og film. Denne betragtning er for så vidt korrekt nok, men som med alt andet kan man sætte sig ind i et område hvis man har lyst. Aalborg Biblioteks bibliotekarer spiller Playstation for at forbedre deres kompetencer i forhold til computerspil, og det er altså ikke et spørgsmål om alder, men et spørgsmål om visioner og arbejdsindsats, de er afgørende for kendskabet til et givent medie.

En anden kommentar gjorde opmærksom på det forhold, at man sagtens kunne formidle f. eks en bog man ikke havde læst, og gjorde dette ofte. Der er simpelthen ikke tid til at læse alt og desuden præsentere de ofte kun bøgerne uden en egentlig efterfølgende diskussion. De mente endvidere ikke det var et problem, hvis man var ærlig og udmeldte fra start at man ikke havde læst alle de bøger man præsenterede for dem. Det kan være korrekt nok, men vi mener ikke dette er en helt holdbar situation. Man kunne til dels løse problematikken ved at præsentere et mindre antal bøger/medier, og så gå mere i dybden med dem. Det, at man inddrage flere medier ville også løsne lidt op, da det som nævnt tidligere tager det mindre tid at se en film end at læse en bog. Man kunne desuden, inddrage børnene mere i formidlingen – hvis muligt - hvorved man aflaster mængden af materialer bibliotekaren skal præsentere.

Udmeldingen om den manglende tid til forberedelse er interessant i forhold til spørgsmålet om, hvilken rolle anmelderklubben spiller på biblioteket. Det forhold, at der ikke er tid nok til forberedelse, kan ses som et tegn på at anmelderklubber ikke bliver prioriteret højt nok i forhold til det ambitionsniveau der reelt skal til for at drive en succesfuld anmelderklub. Hvis man virkelig vil have en velfungerende anmelderklub, burde man måske arbejde med anmelderklubben som en del af bibliotekets tilbud på lige linje med materialerne. Den aktuelle prioritering vidner måske om at bibliotekernes prioriteringer ikke har ændret sig i samme grad som man giver udtryk for.

Konklusion og perspektivering

Den overordnede årsag til at problemformuleringen til idékataloget er blevet bearbejdet som den er, er, at der ikke findes teoretiske tekster om anmelderklubber. Anmelderklubber er dels et begreb af nyere dato, og dels et ikke særligt udbredt fænomen i bibliotekssystemet, hvilket er afspejlet i den mængde materialer der findes på området. Anmelderklubber er en meget praktisk størrelse, forstået på den måde at når man taler om anmelderklubber på generelt niveau, så er det med baggrund i praktiske erfaringer frem for forskning. Vi valgte derfor at omdanne problemet til en række begreber som vi kunne forholde os til og arbejde med. Disse begreber har dog været så generelle, at vi har været tvunget til udvælge dele af teorierne for at få dem til at passe ind i kontekst, hvori den sande udfordring har ligget. En fordel for os i den sammenhæng har været, at de kompetencer (læring, børnekultur mv.) vi har haft i forvejen, har hjulpet os til at kunne gennemskue denne problemstilling. Havde vi ikke haft disse kompetencer, havde arbejdet med disse generelle begreber gjort det langt sværere at gennemskue, hvilke dele af teorierne der havde relevans for vores problemformulering, og hvilke der ikke havde.

Overordnet set fungerede de valg, vi traf langt hen ad vejen efter hensigten. Projektstedet var generelt set meget tilfreds med vores produkt, så derfor blev vi grundlæggende bekræftet i, at vi havde truffet de rette beslutninger i forhold til udvælgelse af teori og metoder. Dette betyder ikke at der ikke var noget vi kunne have gjort anderledes, men det betyder at den metode og de teorier som vi benyttede, i essensen var velegnede til at besvare problemformuleringen.

Rammerne for denne opgave har været, at der er sket et paradigmeskift i det danske biblioteksvæsen. Dette paradigmeskift betyder, at man har nogle visioner på teoretisk niveau om at man lader sig inspirere af oplevelsesøkonomi, og således fokuserer på brugerne, frem for at fokusere på materialerne, hvilket er den traditionelle måde at tænke biblioteksdrift på. Spørgsmålet er, i hvilken grad denne udvikling rent faktisk har fundet sted i praksis. Biblioteket er nu engang en institution, og institutioner ændrer sig ikke særlig nemt. Et eksempel på dette er den rolle som anmelderklubber som har i forhold til læseklubber. Læseklubber er langt mere synlige i bibliotekssystemet, og vidner om den fokus på læsning og bøger som stadig finder sted. Med

Biblioteksloven af år 2000 in mente, er der ingen grund til denne skævridding, men det er naturligt nok, når man tænker på bogens og læsningens traditionelle rolle i bibliotekerne. Man kan fristes til at tro at nogle af de forandringer der er sket, kun er sket på teoretisk plan, mens bibliotekssystemet på mange områder fungerer som det altid har gjort. Der er en diskrepans mellem den måde som man tænker bibliotekssystemet på, og den måde hvorpå bibliotekssystemet i praksis fungerer, hvilket betyder at de forandringer man vil gennemføre ofte bliver træge processer. At biblioteket er en institution behøver dog ikke nødvendigvis være en negativ ting i sig selv. Rollen som institution sikrer en stabilitet som er ønskværdig for den offentlige sektor generelt, men som ikke er så forandringsvenlig som det i visse kredse ønskes.

Til slut står man med spørgsmålet om hønen eller ægget: Skal visionerne for bibliotekerne tilpasse sig institutionernes træghed og stabilitet, eller skal institutionen rette sig efter de visioner der bliver opstillet?

Litteraturliste

Ahlberg, Tom: *Bibliotekerne i oplevelsesøkonomien.*

Danmarks biblioteker, nr. 6. 2008

Bisgaard, Niels Jørgen: *Pædagogiske teorier* / red.: Niels Jørgen Holmefjord...[et al.].

Billesø & Baltzer. 1998.

Brown, Laura: *Collecting Data Through Observation.*

Cornell University

Lokaliseret på www d. 7/12-08 på

<http://www.socialresearchmethods.net/tutorial/Brown/lauratp.htm>

Bryman, Alan: *Social Research Methods.*

Oxford University Press. 2004.

Cerny, Rosanne; Markey, Penny & Williams, Amanda: *Outstanding Library Service to Children – Putting the Core Competencies to Work.*

American Library Association. 2006.

Conner, Jane Gardner: *Children's Library Services Handbook.*

ORYX press. 1990.

Cyr, Ann-Marie & Gellespie, Kellie M: *Something to Talk About – Creative Booktalking for Adults.*

Scarecrow Press, Inc. 2006.

Drost, Pernille: *Biblioteker – fra afvikling til udvikling.*

Kronik, Berlingske Tidende, 15 januar 2008.

Drotner, Kirsten: *Medier for fremtiden: Børn, unge og det nye medielandskab.*

Høst & Søn, 2001

Kim Steen Madsen & Anders Rud Skak-Nielsen
Danmarks Biblioteksskole.
Projektrapport, Det erhvervsrelaterede projekt 2008.

Emerek, Leif, mfl: *Folkebiblioteket som forvandlingsrum.*

Danmarks Biblioteksforening og Danmarks Biblioteksskole. 2006.

Enemark, Anna og Poulsen, Ann Kathrine: *Fremtidens biblioteksbetjening af børn.*

Biblioteksstyrelsen, 2008

Holmefjord, Astrid: *Håndbok i barnebibliotekarbeid : å formidle litteratur til barn / red.: Astrid*

Holmefjord ...[et al.]. Fagbokforlaget. 2003.

Hvass, Helle: *Retorik : at lære mundtlig formidling.*

Gyldendal. 2003.

Kvale, Steinar: *Interview: En introduktion til det kvalitative forskningsinterview.*

Hans Reitzels Forlag. 2005

Lund, Anne Katrine: *Mundtlig formidling.*

Frydenlund. 1997.

Lynggaard, Karen: *Tag lyden med dig.*

Biblioteks Pressen nr. 15. 2008.

Madsen, Monica: *Bogen i et nyt medielandskab.*

Biblioteksstyrelsen, 2007

Lokaliseret på WWW den 17/11 2008 på:

<http://www.bs.dk/publikationer/andre/medielandskab/pdf/bogen.pdf>

Madsen, Monica: *Det integrerede bibliotek – nye roller til skolen og biblioteket.*

Bibliotekarforbundet, Danmarks Biblioteksforening, Danmarks Skolebibliotekarere og

Kommunernes Skolebiblioteksforening. 2005.

Lokaliseret på WWW den 17/11 2008 på:

<http://www.dbf.dk/Default.aspx?ID=3545>

Madsen, Monica: *Litteraturen – lokomotivet i læreprocessen.*

Biblioteksstyrelsen. 2005.

Lokaliseret på WWW den 17/11 2008 på:

<http://www.bs.dk/publikationer/andre/lokomotivet/pdf/lokomotivet.pdf>

Madsen, Monica: *Lyst til faglig læsning.*

Biblioteksstyrelsen. 2006.

Lokaliseret på WWW den 17/11 2008 på:

http://www.bs.dk/publikationer/andre/faglig/pdf/Lyst_til_faglig.pdf

Madsen, Monica: *Læsningens magi – om børn, bøger og læselyst.*

Biblioteksstyrelsen. 2003.

Lokaliseret på WWW den 17/11 2008 på:

<http://www.bs.dk/publikationer/andre/medielandskab/pdf/bogen.pdf>

Nyström, Karna: *På tal om böcker – Om bokprat och boksamtale i skola och bibliotek.*

BTJ Förlag. 2006

Nørlem, Erik: *Anmelderklubber på børnenes biblioteker – Hvorfor & Hvordan.*

2006. Lokaliseret på WWW den 17/11 2008 på:

http://www.anmelderklub.dk/filer/Anmelderklubber_paa_boernenes_biblioteker-hvorfor_og_hvordan.pdf

Professionsstandard.

Wiki. 2008. Lokaliseret på WWW den 12/12 2008 på:

<http://www.kvalnet.dk/index.php?title=Professionsstandard>

Qvortrup, Lars: *Det vidende samfund.*

Forlaget UP. 2004.

Ravn, Karen: *Social status betyder mere end tosprogethed for børns læsning.*

Artikel i Fagbladet Folkeskolen. 2003.

Lokaliseret på WWW den 12/12 2008 på:

<http://www.folkeskolen.dk/ObjectShow.aspx?ObjectId=19056v>

Reid, Rob: *Something funny happened at the library : how to create humorous programs for children and young adults.*

ALA Editions. 2003.

Rod, Tove: *Børn bruger biblioteker.*

Københavns Kommune, Kultur- og Fritidsforvaltningen. 2006.

Sekretariat for børnekulturnetværk: *Børnekultur – Hvilke børn? Og hvis kultur?*

Akademisk Forlag, 2001

Sullivan, Michael: *Fundamentals of Children's Services.*

American Library Association. 2005.

Tveit, Åse Kristine: *Inganger – Om lesning og litteraturformidling.*

Fagbokforlaget. 2004.